

TTCT - Its: Sau Mozambique với tài nguyên gỗ, nhà báo Mỹ tiếp tục với những loạt bài đi u tra Richard Behar đã tới Zambia và Congo để tìm hiểu cách ngái Trung Quốc (TQ) khai thác các mỏ đồng và vàng. TTCT trích dịch từ loạt bài “China storms Africa” (xem TTCT số 33 ra ngày 23-8-2009: Cuộc đi vĩ đại).

Mát doanh nhân Thổ Nhĩ Kỳ đầu tư vào ngành dầu mỏ ở Nigeria

...Rát khó để biết chính xác mức độ ảnh hưởng của Chính phủ TQ lên các số kinh tế vùng Há Sahara. Clem Sunter & Công ty Anglo -American so sánh: “Bá máy lãnh đạo của TQ gìáng nhá”

hái đáng quán trá cáa mát công ty đa quác gia lán nhát thá giái”. Và đá giá cho công ty đó tiáp tác tăng tráng, Chính phá TQ tuyên bá sá bián thành phá Trùng Khánh, mát ví dá, thành mát siêu đô thá - “mát Chicago cáa pháng Đông” đán năm 2020, đô thá hóa khoáng 12 triáu nông dân.

Ván đá đáy là không có đá viác làm cho 12 triáu nông dân & Trùng Khánh, vì thá giái lãnh đáo đang thúc giác há đi ra náoc ngoài. Li, giám đác Ngân hàng Xuát nháp kháu TQ, cho biát: “Đá thuyát phác nông dân trá thành các ông chá đát & náoc ngoài, chúng tôi cung cáp ván, phát trián đá án và các kênh bán hàng cho há”. Chá tính riêng tá thành phá Trùng Khánh đã có hán 13.000 ngáoi TQ đán châu Phi.

Cú hích cáa chính phá

Tuy nhiên Trùng Khánh chá là mát chám nhá trên bán đá, sác ép dân sá và tăng tráng & TQ đã thúc đáy mát chính sách đi cá tháng mái có há tháng. Năm 2001, Bá Chính trá ra chá thá “ra đi” toàn cáu, chá đáo các công ty quác doanh phái tìm kiám các nguán cung cáp tài nguyên lâu dài.

Nhiáu mác đá há trá khác nhau đi kèm vái cú hích này, trong đó các công ty xây đáng quác doanh TQ & châu Phi đá cá nhán nháng đác quyán tá tín đáng xuát kháu cho đán các khoán cam kát cho vay cáa chính phá. Cùng lúc các ngân hàng do chính phá kiám soát cũng đáa ra các quá đáu tá lãi suát tháp cho các công ty tá nhân TQ đáu tá & náoc ngoài. Há tháng & đái này đi đán táng doanh nghiáp & mác vi mô.

Tôi gáp hai doanh nhân ngáoi TQ nhá thá trong phòng chá & sân bay Lusaka (Zambia), Frank He và Micheal Huang. Há làm chá mát công ty sán xuát sán phám đáng tinh chá gán Tháng Hái vái 500 công nhân. Há đã lên mát ká hoách 10 triáu USD đá mua quyán khai thác đáng & đáy. Chính quyán TQ rát khuyán khích cuác phiáu láu cáa hai anh em. Huang cho biát: “Chính phá nói há có thá báo vá tôi náu tôi bá rác rái & đáy.

Hán náa, náu mát doanh nhân TQ đáu tá lán & náoc ngoài thì có quyán vay vái lãi suát báng không”. Anh ta nói thêm: “Kinh doanh luôn có rái ro, anh có thá thua lá náu giá cá đi xuáng nháng ngáoi cá lái có thá lái gáp trăm lán. Rát nhiáu công ty lán cáa Má chuyán cá sá sán xuát đán TQ. Váy nên chúng tôi cán nháng gì? Plastic, thép, đáng, nhôm. Ai cũng điên lên vì cán nguyên liáu. & TQ tài nguyên bá giái hán nên chúng tôi đi đán châu Phi”.

“Đác khu kinh tá” tái vành đai đáng Zambia

Mát phán trong tháa thuán cáa Chambishi vái Chính phá Zambia là các nhà quán lý TQ háa sá thác hián báo cáo môi tráng vào cuái năm đáu thành láp công ty. Thá nháng đáu đó đã không đián ra cho đán tán 2006.

Khi đó đã quá trá. Mát vài điám nái biát: đá chát thái đác hái không giáy phép, thiáu hát các đách vá y tá (mác dù đã cam kát sá duy trì chúng), không giám sát chát láng không khí và ngán ngáa nhiám đác nguán náoc ngám (mác dù đã háa sá làm) và không há đào táo hay phát trián cho nhân viên Zambia.

Mát nghián cáu gán đáy cáa Đái hác Oxford và các đái hác & Zambia kát luán: “Nhà náoc đáng nhá đã có nháng mái quan há vái mát sá công ty khai thác má, cho phép há làm ngá các quy đánh vá sác kháe và an toàn, lao đáng, nháp cá, môi tráng mà không bá tráng phát”.

Chián lách cáa TQ & châu Phi không đán gián chá là mát cú đánh nhanh. Năm ngoái, Chá tách Há Cám Đào công bá vùng vành đai đáng giàu khoáng sán & Zambia sá trá thành bán doanh cho “đác khu kinh tá” đáu tiên trá giá 800 triáu USD trong sá năm đác khu mà TQ sá xây đáng & châu Phi. TQ nói ráng há muán hình thành mát “dây chuyán sán xuát” háng đán xuát kháu vái mát trung tâm luyán kim 200 triáu USD, có khá năng thu hút các nhà đáu tá TQ và táo ra hàng ngàn công ăn viác làm.

Mặc dù TQ đang cố gắng tô vẽ cho những trình bày này như là một thỏa thuận có lợi cho đôi bên, kể cả người dân Zambia, thì những có lợi hơn từ dự thuyết phục người dân địa phương. Kể từ đầu thập niên các công ty TQ đã ngoi lên và những mining khổng lồ và nguồn dß trßng của quốc gia châu Phi này đã bị biến đổi một cách đáng kể, với lợi u xây dựng, máy vi tính và xe hơi.

Với giá cả đáng nguyên liệu trên thế giới đang ở mức kỷ lục, người Zambia ngày càng trở nên tức giận hơn, họ khiêu khích các nhà đầu tư TQ - đã mua những mỏ dß trßng với giá thấp - đang nhét đầy túi trên sự thất thối của người dân sở tại.

Mối quan tâm của TQ đối với Zambia thật đơn giản. TQ là nhà tiêu thụ đáng kể nhất thế giới, chiếm hơn 1/5 tổng số tiêu thụ, và là nhà xuất khẩu lớn nhất tám với các sản phẩm đáng tinh chế. Trong khi đó ở châu Phi, Zambia là nguồn dß trßng lớn thứ hai và đáng nguyên liệu sau Congo. Thốt ra sự hợp tác này có thể có lợi và một mỏ dßch song phương giữa hai nước, người trẻ mới đi tìm mỏ mới là phần lớn giá trị đáng của Zambia chuyển hướng sau khi nó đến TQ. Các nhà chính trị Zambia từ lâu đã mua với việc sản xuất đáng của họ để xây dựng một khu vực công nghiệp như trước khi nguồn tài nguyên này cạn kiệt - có thể vào năm 2025, thì những họ không hề có một chiến lược nào để biến đổi đó thành hiện thực.

Trong khi đó, các thế lực nhân TQ sản xuất các tài khoản ngân hàng giàu sß, nguồn tín dụng dồi dào và trong một số trường hợp là những họ trở lại với chính phủ để mua hết quyền thăm dò và khai thác, ý họ đã làm với ngành công nghiệp ở Mozambique. Trong khi giá nguyên liệu đáng đã tăng gấp năm lần từ năm 2001, hơn 70% dân bản địa vẫn sống dưới mức nghèo khổ.

“Rất nhiều thế lực quốc gia TQ đang tìm kiếm những người Zambia có giấy phép khai thác như - Enoch, con trai và phó tổng thống trước đây của Zambia, cho tôi hay - Họ có thể nộp đến trước tißp đến chính phủ để xin giấy phép nhưng khó khăn hơn nhiều. Người TQ thấy dễ dàng hơn khi tìm kiếm những người Zambia nghèo khổ và tuy nhiên, không hề biết tí gì về khai khoáng nhưng lại có giấy phép. Chỉ cần bỏ tiền vào với một vali chứa 100.000 USD, nó sẽ là của anh”. Enoch trầm ngâm nói: “Không biết Zambia rồi sẽ ra sao trong 10 năm nữa? Liệu con em chúng tôi sẽ làm việc trong một nhà máy TQ? Liệu con cháu chúng tôi có còn có thể khai thác tài nguyên của đất nước mình không nữa?”.

Sata thốt ra

Năm 2005, một thẩm phán lớn nhất trong lịch sử công nghiệp của Zambia xảy ra tại Công ty kim loại màu châu Phi Chambishi - công ty do TQ làm chủ lớn nhất ngay tại trung tâm vành đai đáng. Một vài năm trước một nhà máy chế tạo đã tiêu thụ số lớn công nhân người Zambia. Chính phủ Zambia không hề công bố kết quả điều tra nguyên nhân vụ tai nạn, trong khi các chuyên gia địa phương nhận thấy do sản xuất nhiều công nhân thiếu và không có tay nghề. Một năm sau vụ này, một cuộc nổi loạn khác của công nhân Chambishi làm năm người chết. Không ai biết khi nào và cũng chẳng ai biết liệu kẻ bắt công nhân là chính sát Zambia, các chủ công nghiệp TQ hay một công ty bỏ vốn của TQ. Tôi cố gắng liên hệ với Wigan, quản lý nhân sự ở Chambishi, để tìm hiểu vì sao tình hình ở đây lại tại tình hình như vậy và những khu mỏ khác do Úc, Anh, Canada, Thụy Sĩ và Đức làm chủ. Thốt thốt với Wigan cho tôi biết chủ có những quản lý người TQ mới có quyền nói chuyện với báo chí và có lợi họ sẽ không tiếp tôi. Nhà lãnh đạo mới là Michael Sata với đáng chỉ định dßch tranh cử tổng thống Zambia của ông ta vào năm 2006 trên các bài TQ. Chỉ định dßch của ông ta khá thành công. Ông ấy gọi người TQ là những kẻ “tàn phá” (infesters) thay vì “nhà đầu tư” (investor). Di sản biến đổi này khiến Bộ Kinh tế địa phương giao với Zambia như Sata thốt ra. Kết quả Sata thốt ra.

Không ai có được con số thống kê chính xác với số lượng người TQ đang hiện diện ở đất nước

này. Chính phủ ßc tính khoßng 3.000, Sata nói 80.000. Cho dù con số chính xác là bao nhiêu thì hißn đã có hàng trăm công nhân do người TQ làm chủ ß thß trßn Lusaka và cảng thßng bßt đßu dßng cao.

Mß vàng khoáng sản của Congo

Tôi hỏi Xiao, một chuyên viên thßng kê vß châu Phi ß Ngân hàng Thß giới, liệu có bíßu đß nào miêu tả toàn cảnh sự tham gia kinh tế của TQ ß châu Phi hay không, Xiao trả lời: “Theo tôi biết, TQ không còn công bằng số liệu đßu theo thßng nßc ß châu Phi nữa”. Còn Lucy, chuyên gia vß các quan hệ Trung - Phi, kết luận: “Chúng ta có châu Phi - một lß đen số liệu, và TQ - một lß đen số liệu khác. Đßt chúng ta vßi nhau thì ta đßc một thß mßhßa”.

Vào năm 1964, chủ tịch Mao thßng nói: “Nếu có đßc Congo, chúng ta sẽ có cả châu Phi”. Khi đó chủ tịch Mao có ý nói vß đßu tranh cách mạng, còn các lãnh đạo TQ bây giờ thì biết rõ đßt nßc Congo có hàm lượng mỏ khoáng sản mà con người thßng biết: 10% lßng đßng trên Trái đßt, 30% lßng coban, 80% lßng coltan (sß đßng trong mỏ thß Playstation, iPod đßn nam châm, đßng cß cßt, đßng cß phßn lßc) cùng một lßng chßa công bố bßxit và kim, cadmium và uranium, vàng và kim cßng.

Tß 1998-2001, coltan là loại khoáng sản có nhu cầu nhiều nhất đßt nßc đßy chißn tranh này và Mß là nhà nhập khẩu số 1 trên thß giới, cho đßn khi TQ chißm vß trí này vào năm 2002.

Kß thß đó caxeterit, một hợp chất thß cßng đßc dùng trong ngành công nghiệp điện tử và máy tính, đã trở thành loại khoáng sản hàng đßu của Congo. Kasongo, nhân vật quyền lực nhất trong ngành khai khoáng ß Congo, nói: “Đßa người TQ vào bßi rßm và họ sẽ tận tßi vßi chủ một bát cơm. Còn người phương Tây thì quá tßn kém. Họ đòi phải có truyßn hình và tình dß xem thß thao, đi casino vào cuối tuần. Người TQ thì chủ biết làm việc như lính vậy”.

Hai loại chuyện cho một số phần

Khi tôi đến gặp thì Kasongo đang cân nhắc một quyßt định rất quan trọng mà nó sẽ định hình thßng lại của quốc gia này trong vài thập kỷ tới. TQ vừa đưa ra đßng một gói đßu tư hỗ trợ ß khai khoáng trị giá nhiều tỷ USD, Chính phủ Congo đang cân nhắc quyßt định xem có nên chấp nhận đßng này hay không. Nếu chấp nhận thì thßa thußn này sẽ là thßa thußn lớn nhất của TQ ß châu Phi cho đßn thßi đißm đó, vß cả bên số vốn bên đßng kinh tế của lßc đßa này.

Nếu không chấp nhận Congo còn có một lựa chọn khác, đó là kế hoạch nhßm phá hủy ngành khai khoáng bằng tham nhũng làm cho suy sụp do Ngân hàng Thế giới (WB) đßng xßng. Kế hoạch này đß ra một chương trình giới thiệu, các bước phát triển quan trọng đßa trên cơ sở minh bạch, một khung thßi gian hai năm đß hoàn tất. Thß nhßng Congo không thể kiên nhẫn chờ đợi.

Sau khi tôi quay về Hoa Kỳ, Congo công bố chấp nhận đßng 6 tỷ USD của TQ (sau đó nâng lên đến 9 tỷ). WB bày tỏ mối quan ngại thßa thußn này với TQ nhiều khả năng có yếu tố tham nhũng, và có thể càng đeßng đßt nßc này hơn nữa với món nợ 14 tỷ USD hiện hữu với phương Tây. “Chúng tôi yêu cầu WB giúp đỡ xây đßng đßng sß - Kasongo giới thiệu - Thß nhßng họ lại kèm theo quá nhiều điều kiện. Tất nhiên chúng tôi muốn có nhân quyền và chúng tôi đã thißt lập một cơ chế cho vßn đß đó như người châu Âu. Nhßng nhßng người châu Á biết lßng nghe nhßng mối quan tâm của chúng tôi mà không trả lời”...

... Thß thußt tiếp theo của TQ là tìm cách bóc lột châu báu này từ lòng đßt và chuyển nó ra khỏi quốc gia này, một quốc gia có diện tích bằng cả Tây Âu nhßng chỉ có 1.200 dặm đßng sß tßm đßc, một cơ sở hạ tầng thißu hßt hay đang xßng cßp và một ngân sách chính phủ hàng năm chỉ có 3,6 tỷ USD... Nghiên cứu kế hoạch Congo - TQ này bên số thấy nó sẽ xây 4.500 dặm đßng sßt và đßng bß.

Quyßt định phát triển một “đßc khu kinh tế”, bao gồm cả một trung tâm luyện kim khổng lồ, ß quốc gia Zambia lân cận là một kế hoạch toàn diện. Đßc khu này sẽ phá vỡ nhß trung tâm của

måt hå thång công nghiåp - phân phåi liên kåt Congo bång đång bå và đång såt đi đån các mång låi khác do TQ gåy đång ở Zambia và Angola, đå råi cuåi cùng đi đån các cång ở cå hai bå biån.

Trên thåc tå TQ låi là måt phån cåa vån đå. Kasongo đåc tính có khoång 1,5 triåu thång đång công - nhång ngåi khai thác må chå đån, nhåu ngåi trong så đå giao kèo våi các thång nhân trung gian và nhà cung cåp vån ngåi TQ. Nhång thång đång này hiån tåi sån xuåt khoång 75% lång khoáng sån xuåt khåu tå Congo, chå yåu là đång båi thång công. Chúng đåc chåt lên các xe tåi 30 tån và vån chuyån låu đån TQ qua các cång ở Nam Phi hay Tanzania.

Gaby, måt phå tá cåa Kasongo, nói: “Håu håt ngåi TQ ở đåy là båt håp pháp”. “Không có cách nào điåu hành đåt nåc khi mà måi ngåi đåu có mâu thuẫn vå quyån låi - Kitenge, chå måt nhà xuåt bån đåa phång, nói - Tham nhång ở cåp chính phå våt trên måc 70%. Nån kinh tå đång đåc điåu hành båi mafia và ngåi dân nghèo ngày càng nghèo thêm”.

Måt vài nhà bình luån e ngåi thåa thuån trên våi TQ så khoét sâu thêm quá khå bå thuåc đåa hóa cåa Congo. Thång nhång gói thåa thuån này còn bao gåm cå 176 bånh viån và trung tâm såc khåe, hiån đåi hóa måt hå thång thoát nåc cho thành phå Kinshasa, hai trång đåi håc lån, måt cång måi và 5.000 đån vå nhà ở cång đång. Kåu thuåc đåa hóa nhå thång có thå cũng đång đå cân nhåc.

Kasongo nói: “Đåu gåi khiån chúng tôi phåi lo nghĩ? Nåu chúng tôi không thång cung cåp nåc såch và điån sinh hoåt båi vì chúng tôi không quån lý tåt nhång điåm mån nhåcåa mình (ví då khoáng sån) thì måi ngày đåu đång phåi lo nghĩ. Chúng tôi không có phång tiån đå làm đåc viåc gì cå, nhång chúng tôi có thå trao đåi cái chúng tôi có. Nåu ngåi TQ là giåi pháp thì tåi sao không?”.